

Život i djelovanje zagrebačkog kanonika dr. Stjepana pl. Vučetića u Hrvatskom saboru 1872. - 1875.

Iviček, Ivan

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Catholic Faculty of Theology / Sveučilište u Zagrebu, Katolički bogoslovni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:222:671886>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-10-23**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Catholic Faculty of Theology](#)
[University of Zagreb](#)

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
KATOLIČKI BOGOSLOVNI FAKULTET**

DIPLOMSKI RAD

**ŽIVOT I DJELOVANJE ZAGREBAČKOG KANONIKA DR. STJEPANA PL.
VUČETIĆA U HRVATSKOM SABORU 1872. – 1875.**

IVAN IVIČEK

Zagreb, 2024.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
KATOLIČKI BOGOSLOVNI FAKULTET
FILOZOFSKO TEOLOŠKI STUDIJ

DIPLOMSKI RAD

ŽIVOT I DJELOVANJE ZAGREBAČKOG KANONIKA DR. STJEPANA PL.
VUČETIĆA U HRVATSKOM SABORU 1872. – 1875.

IVAN IVIČEK

MENTORICA:
IZV. PROF. DR. SC. ANA BIOČIĆ

Zagreb, 2024.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
KATOLIČKI BOGOSLOVNI FAKULTET

IZJAVA O AUTORSTVU ZAVRŠNOGA/DIPLOMSKOGA RADA

Izjavljujem da je moj završni/diplomski rad ŽIVOT I DJELOVANJE ZAGREBAČKOG KANONIKA DR. STJEPANA PL. VUČETIĆA U HRVATSKOM SABORU 1872. – 1875. izvorni rezultat mojeg rada te da su svi korišteni izvori, kako objavljeni tako i neobjavljeni, primjereno citirani ili parafrazirani te navedeni u popisu literature na kraju rada.

U Zagrebu, _____
(datum i godina)

(vlastoručni potpis studenta/studentice)

Sadržaj

Uvod	1
1. Stjepan pl. Vučetić – biografski podatci	3
2. Saborski rad dr. Stjepana pl. Vučetića	5
2.1. <i>Početak rada Sabora i sjednice održane 1872. godine na kojima je sudjelovao dr. Stjepan pl. Vučetić</i>	5
2.2. <i>Saborske sjednice održane 1873. na kojima je sudjelovao dr. Stjepan pl. Vučetić</i>	9
2.3. <i>Saborske sjednice održane 1874. na kojima je sudjelovao dr. Stjepan pl. Vučetić</i>	10
2.4. <i>Saborske sjednice održane 1875. na kojima je sudjelovao dr. Stjepan pl. Vučetić</i>	19
Zaključak	28
Popis literature	30

Sažetak

ŽIVOT I DJELOVANJE ZAGREBAČKOG KANONIKA DR. STJEPANA PL. VUČETIĆA U HRVATSKOM SABORU 1872. – 1875.

Ovaj diplomski rad obrađuje život i djelovanje zagrebačkog kanonika i narodnog zastupnika dr. Stjepana pl. Vučetića u Hrvatskom saboru 1872/75. Cilj ovoga rada bio je prikazati kako su katolički svećenici tijekom druge polovice 19. stoljeća djelovali kao narodni zastupnici na korist hrvatskoga društva i njegovog napretka. Ovaj rad nastao je kao rezultat istraživanja povijesnih izvora iz kojih se crpilo najviše podataka o navedenoj temi. Glavni rezultati ovoga istraživanja su kako je saborski zastupnik dr. Stjepan pl. Vučetić tijekom svog mandata saborskog zastupnika slobodnog kotara Turopolje aktivno radio na zastupanjima interesa svog izbornog kotara, ali i na ostalim područjima osobito onima gdje su bila dovedena u pitanje prava i interesi Katoličke Crkve. Kao zaključak ovoga rada možemo istaknuti da su katolički svećenici tijekom druge polovice 19. stoljeća radili na dobrobit hrvatskog naroda i Katoličke Crkve.

Ključne riječi: Katolički svećenici, Politika, Sabor, kanonik, Vučetić

Summary

THE LIFE AND ACTION OF THE ZAGREB CANON DR. STJEPANA PL. VUČETIĆ IN THE CROATIAN PARLIAMENT 1872 – 1875.

This graduate thesis processes the life and activities of the Zagreb canon and national representative Dr. Stjepan pl. Vučetić in the Croatian Assembly in 1872/75. The aim of this work was to show how Catholic priests acted as folk representatives during the second half of the 19th century for the benefit of Croatian society and its progress. This paper was created as a result of the research of historical sources from which the most information on the mentioned topic was drawn. The main results of this research are that the parliamentary representative Dr. Stjepan pl. Vučetić, during his mandate as a member of the parliament of the free district of Turopolje, actively worked on representing the interests of his electoral district, but also in other areas, especially those where the rights and interests of the Catholic Church were questioned. As a conclusion of this paper, we can say that during the second half of the 19th century, Catholic priests worked for the benefit of the Croatian people and the Catholic Church.

Keywords: Catholic priests, Politics, Parliament, canon, Vučetić

Uvod

U ovom diplomskom radu obrađivat ćemo biografiju zagrebačkog kanonika i saborskog zastupnika Stjepana pl. Vučetića te njegov saborski rad u sazivu 1872/75.

Ovu temu odabrali smo jer su mnoge povijesne osobe posebno iz crkvenog miljea, a osobito svećenici, ostali neistraženi i nedovoljno prikazani kao branitelji crkvenih interesa kao i političkih interesa Hrvatske unutar Austro Ugarske Monarhije. Smatramo kako je iz tog razloga ova tema važna za rasvjetljivanje povijesne slike vremena druge polovice 19. stoljeća kada se Hrvatska našla u Ugarskom dijelu razdijeljene Monarhije i kada su mnogim pritiscima mađarske politike Hrvati bili zakinuti za svoja prava. U tim nastojanjima veliku ulogu je odigrao Hrvatski sabor koji je kao institucija branio interese Hrvatske preko svojih zastupnika. Osobitu ulogu u tome imali su i katolički svećenici koji su kao narodni zastupnici koje god stranke sudjelovali u radu Sabora jer su svojim znanjem, sposobnošću, stručnošću i iskustvom bili priznati javni djelatnici. Jedan od njih svakako je bio i dr. Stjepan pl. Vučetić čiji ćemo život i djelovanje obraditi u ovom diplomskom radu.

Rad je podijeljen na dvije cjeline koje se odnose na životopis dr. Stjepana pl. Vučetića i na njegov rad u Saboru kao saborskog zastupnika. Kroz rad su korišteni povijesni izvori i dostupna literatura kako bismo dokazali hipotezu da je zagrebački kanonik i narodni zastupnik dr. Stjepan pl. Vučetić kao član unionističke stranke i narodni zastupnik Turopolja zastupao interese Katoličke crkve, kotara Turopolje gdje je izabran i interese Hrvatske unutar Austro Ugarske Monarhije. Unionisti su bili etiketirani kao zagovornici mađarskih interesa, a ne hrvatskih stoga će se u radu istražiti je li Vučetić dokaz ovakvim tvrdnjama.

Životopis dr. Vučetića obradit ćemo kronološkim slijedom od rođenja do smrti kao i prema primanju i obnašanju službi koje je kao klerik vršio. Njegov saborski rad obradit ćemo jednako tako kronološki od početka zasjedanja Sabora 1872. do posljednje sjednice i raspuštanja Sabora 1875.

Tim kronološkim slijedom obrađivat ćemo teme o kojima je govorio tijekom saborskih zasjedanja, odbore u kojima je sudjelovao i interpelacije koje je upućivao na vladu. Dio rada koji se odnosi na saborski rad u najvećoj je mjeri rezultat istraživanja

povijesnih izvora uz dostupnu literaturu koja je služila kao uvod u teme i rasprave u kojima je Vučetić sudjelovao kao saborski zastupnik.

U pisanju ovoga rada koristit ćemo deskriptivnu, interpretacijsku, kompilacijsku i kritičko analitičku metodu .

1. Stjepan pl. Vučetić – biografski podatci

Stjepan pl. Vučetić rođen je 29. listopada 1835.¹ ili 1836.² prema raznim autorima njegova životopisa jer nije sigurna godina njegova rođenja. Rodio se u mjestu Cseneyu u Torontalskoj županiji, današnja Rumunjska gdje je završio pučku školu. Gimnaziju je polazio u Temišvaru, Ardu i Bečkereku. U Pazmanskom zavodu u Beču studirao je bogoslovlje kao bogoslov Čanadske biskupije, te je u istom zavodu doktorirao i crkveno pravo. Za svećenika je bio zaređen 1859. godine. Početak njegovog svećeničkog djelovanja obilježila je kapelanska služba u Karanšebešu, te služba učitelja matematike i fizike u liceju u Temišvaru, a kasnije je predavao i ćudoređe. Pošto je bio bečki đak, bila mu je otvorena mogućnost napredovanja u crkvenim i društvenim službama što se kasnije i ostvarilo. Vučetić je bio narodni zastupnik u mađarskom saboru od 1866. do 1869. godine, te je bio čanadski kanonik.³ Kada je na stolicu zagrebačkih nadbiskupa imenovan Josip Mihalović 1870., Stjepan pl. Vučetić dolazi s njime kao njegov tajnik te je inkardiniran u Zagrebačku nadbiskupiju kao njezin klerik.⁴ Ubrzo postaje kanonik pobočnik (*canonicus a letare*) te ravnatelj pisarne, ali službu kanonika pobočnika napušta u siječnju 1871. godine. Razlog toj ostavci bila su tri članka u *Agramer Zeitungu* koja je napisao kanonik Vučetić kao odgovor na dopise i očitovanja protiv njegove časti koja su bila iznesena u *Zatočniku*, a on ih je protiv poslušnosti nadbiskupu i njegova prethodnog pregleda i odobrenja objavio u spomenutom *Agramer Zeitungu* te je zbog tog čina neposluha prema nadbiskupu dao ostavku na mjesto kanonika pobočnika koju je nadbiskupu i prihvatio.⁵ U studenom 1872. godine biva imenovan dijecezanskim blagajnikom (*fiscus*), a u veljači 1873. godine postaje profesorom crkvenog prava na liceju, ali na toj se službi nije dugo zadržao, već ju je u studenom iste godine napustio. Stjepan pl. Vučetić bio je pregledač knjiga (censor) 1873. i 1879. godine. Vašanski arhiđakon postao je 31. siječnja 1884. godine, a kasnije je imenovan arhiđakonom Gušća i Svetačja i nadzornikom škola u Međimurju. Godine 1890. imenovan je čazmanskim prepoštom Zagrebačkom kaptolu i naslovnim Prepštom prepoštije sv. Petra u Požegi. Bio je predsjednik nadbiskupskog ženidbenog suda od 1891. do 1893.⁶

¹ Stjepan KOŽUL, Prilog o kanoniku dr. Stjepanu Vučetiću, u: „TKALČIĆ“, *godišnjak Društva za povjesnicu Zagrebačke nadbiskupije*, Zagreb 2002., 295 – 303.

² Ljudevit IVANČAN, *Podaci o zagrebačkim kanonicima* (tiskopis u Kaptolskom arhivu Zagreb), br. 1116, 1020.

³ Ljudevit IVANČAN, *Isto*

⁴ Stjepan KOŽUL, Prilog o kanoniku dr. Stjepanu Vučetiću, 295 – 303.

⁵ *Viestnik* u; *Zagrebački Katolički list*, 22/1871., br. 5, četvrtak 2. veljače 1871., 37.

⁶ Ljudevit IVANČAN, *Podaci o zagrebačkim kanonicima*, br. 1116, 1020 – 1021.

Zagrebački nadbiskup i kardinal Josip Mihalović umro je u Zagrebu 19. veljače 1891. godine te nastaju velike borbe za njegovog nasljednika. Vlada u Pešti željela je opet na stolici zagrebačkih nadbiskupa imati pouzdanog čovjeka te je nastojala na taj položaj postaviti kanonika dr. Stjepana pl. Vučetića kojega je kralj i car Franjo Josip I. 19. listopada 1891. godine svojom odlukom imenovao za zagrebačkoga nadbiskupa, ali to imenovanje nikada nije u stvarnosti bilo realizirano i potvrđeno od Svete stolice. Najveći razlog protivljenja Vučetićevom imenovanju za zagrebačkog nadbiskupa bio je otpor zagrebačkog kaptola jakoj „nagodbenjačkoj“ politici za vrijeme vladanja bana Hedervarya. Kao znak protivljenja ovom imenovanju *Katolički list* nije htio niti kratkom viješću dati do znanja da je doneseno kraljevo imenovanje Vučetića zagrebačkim nadbiskupom. Ovo imenovanje kod Svete stolice svim silama su željeli spriječiti biskup Strossmayer, kasniji zagrebački kaptolski namjesnik Pavao Gugler i nadstojnik sestara milosrdnica u Zagrebu Fidel Hoperger želeći na tom mjestu postaviti tadašnjeg vrhbosanskog nadbiskupa Josipa Stadlera.⁷ Vučetićevo imenovanje izazvalo je velike prijepore u hrvatskoj javnosti izazvane političkim razlozima zbog njegova pripadništva „mađaronskoj“ stranci koja je u tom vremenu bila vrlo omražena zbog politike bana Hedervarya i jake protuhrvatske struje. Sveta stolica nije željela prihvatiti ovo imenovanje dr. Stjepana pl. Vučetića za zagrebačkog nadbiskupa te je to na njega djelovalo vrlo pogubno jer se ubrzo razbolio i umro iznenada 15. siječnja 1894. godine u Gyertyamosu u današnjoj Rumunjskoj, a pokopan je u Csenuyu u župnoj crkvi u kojoj je bio i kršten.⁸ *Katolički list* je prenio kratku vijest o njegovoj smrti ne spomenuvši u naslovima službi koje je obnašao i onu o imenovanju zagrebačkim nadbiskupom. Smrću kanonika dr. Stjepana pl. Vučetića okončana je i trogodišnja sedesvakancija trona zagrebačkih nadbiskupa te je ubrzo imenovan novi zagrebački nadbiskup dr. Juraj Posilović. Ljudevit Ivančan na kraju svog doprinosa životopisu dr. Vučetića piše kako je bio vrlo obrazovan čovjek koji je govorio mnoštvo jezika i bio cijenjen u najboljim krugovima, a kao kanonik naučio je i španjolski, te je za altariju ostavio 88 forinti⁹ Pavao Gugler njegov politički neistomišljenik i protivnik iznosi činjenicu kako je Vučetić pomagao mnoge siromašne školarce i 10 do 15 ih uzdržavao u svome dvoru na Kaptolu 25¹⁰.

⁷ Stjepan KOŽUL, Prilog o kanoniku dr. Stjepanu Vučetiću, 299.

⁸ Usp. Stjepan Kožul, *Isto*, 299, i Ljudevit IVANČAN, *Prilog o zagrebačkim kanonicima*, 1116, 1021.

⁹ Ljudevit IVANČAN, *Isto*, 1021.

¹⁰ Stjepan KOŽUL, Prilog o kanoniku dr. Stjepanu Vučetiću, 301.

2. Saborski rad dr. Stjepana pl. Vučetića

2.1. Početak rada Sabora i sjednice održane 1872. godine na kojima je sudjelovao dr. Stjepan pl. Vučetić

Dr. Stjepan pl. Vučetić izabran je za narodnog zastupnika plemenite općine Turopoljske u Hrvatski sabor 1872. godine i potvrđen za narodnog zastupnika Plemenite općine Turopoljske na četvrtoj sjednici sabora 27. lipnja 1872. što možemo vidjeti u saborskom Dnevniku u 3. Prilogu iste sjednice.¹¹ Vučetić je sudjelovao u saborskim sjednicama od samoga početka. Prvo je izabran u treći verifikacijski odbor, a ti su odbori služili radi lakše provjere zastupničkih vjerodajnica, naime ti su odbori vršili međusobnu provjeru zastupničkih vjerodajnica.¹² Nakon uspješno provjerene saborske vjerodajnice na devetoj sjednici 8. srpnja 1872. izabran je u odbor dvanaestorice za pretres kraljevskog reskripta od 11. lipnja 1872. s 92 glasa od 95. Na toj se sjednici povela žustra rasprava oko ranije donesene Hrvatsko Ugarske nagodbe i pitanja položaja Rijeke. Saborski su zastupnici na toj sjednici istaknuli kako je donesenom Nagodbom u Kraljevini Hrvatske, Slavonije i Dalmacije nastao žestok teror Ugarske vlade prema hrvatskom narodu i kako hrvatski zastupnici u Ugarskom saboru nemaju ravnopravan položaj naspram ugarskih zastupnika jer su u manjini i to tolikoj da bilo kakav njihov glas ne može donijeti nikakve presudne važnosti u glasovanju o pitanjima koja se tiču trojedne kraljevine.¹³ Ovaj odbor za pretres kraljevog reskripta kojega je car i kralj Franjo Josip I. poslao Hrvatskom saboru 11. lipnja 1872. godine, a u kojem je sudjelovao i dr. Stjepan pl. Vučetić sastavio je dopis prema caru i kralju Franji Josipu I. u kojem odbor u ime saborskih zastupnika iznosi probleme s kojima se suočava Trojedna Kraljevina u upravi i zakonodavstvu što se najviše očituje u problemima reformi zakona uprave, sudstva i školstva koji su bili zastarjeli i potrebni promjene. Nadalje u dopisu odbor izvještava kako je nastao problem oko uprave nad gradom Rijekom i njenim kotarom koji je Ugarska uzela pod svoju upravu, a to pitanje ostalo je neriješeno još od prethodnog saziva iz 1868/71. godine.

¹¹ 4. saborska sjednica održana 27. lipnja 1872. u: *Saborski dnevnik Kraljevinah Hrvatske, Slavonije i Dalmacije 1872. – 1875. (I-II)* (dalje: *Saborski dnevnik 1872. – 1875. (I-II)*), Zagreb 1875., tiskarski zavod „Narodnih Novinah“, 13.

¹² 3. saborska sjednica održana 26. lipnja 1872. u: *Isto*, 7.

¹³ 9. saborska sjednica održana 8. srpnja 1872. u: *Isto*, 45 - 64.

Na kraju donose izvještaj o sjedinjenju sabora Dalmacije i Hrvatske i Slavonije u jedan zajednički sabor koji će doprinijeti još jačoj zemljišnoj i državnoj cjelovitosti Trojedne Kraljevine Hrvatske, Slavonije i Dalmacije.¹⁴

Sljedeći Vučetićeve angažman u saborskim zasjedanjima bio je na 10. saborskoj sjednici 9. srpnja 1872. godine kada je imenovan za skrutatora za izbor članova u kraljevinski odbor.¹⁵ Taj odbor dao je izvješće o svom radu na sljedećoj 11. saborskoj sjednici 11. srpnja 1872. kada je izglasano kojih će 12 zastupnika biti članovima kraljevinskog odbora o čemu je izvijestio zastupnik Slavoljub Vrbančić, a dr. Vučetić sudjelovao je u radu skrutatorske komisije.¹⁷

Na saborskom zasjedanju 15. saborske sjednice dr. Vučetić sudjeluje u raspravi o proračunu za Bjelovarsku županiju i grad Senj.¹⁸ Saborski financijski odbor donio je izvješće u kojem se raspravljalo o pronalaženju dohodaka za razvojačenu Vojnu Krajinu i grad Senj, napose za pokriće autonomnih zemaljskih troškova. Odbor predlaže da se odgodi rasprava o predloženom proračunu Kraljevske zemaljske vlade za županiju Bjelovarsku i grad Senj sve dok se ne usklade proračunske obveze prema razvojačenoj Vojnoj Krajini između ugarskog financijskog ministarstva i proračuna Trojedne Kraljevine u proračunskim teretima uzdržavanja razvojačenih dijelova vojne krajine.¹⁹ Dr. Vučetić ovaj je prijedlog podržao uz obrazloženje kako postoji nesporazum i neusklađenost između kraljevske zemaljske vlade i ugarskog financijskog ministarstva. Najveći je problem bio što se županija Bjelovarska u vrlo kratkom roku formirala dok još nije bila određena regnikolarna deputacija (kraljevinski odbor) bez prilike sudjelovanja u toj raspodjeli razvojačenja Vojne Krajine i davanja mišljenja, te on ističe kako će se ubrzo sastati kraljevinski odbor s ugarskim kraljevim odborom te će na tom sastanku moći raspravljati i o proračunskim osnovama za razvojačene dijelove Vojne Krajine.

¹⁴ Prilog 3, 9. saborska sjednica održana 8. srpnja 1872. u: *Isto*, 63 - 64.

¹⁵ regnikolarna deputacija (kraljevinski odbor), izaslanstvo koje su birali Hrvatski i Ugarski sabor radi rješavanja međusobnih državno-pravnih pitanja. I hrvatska i ugarska deputacija imale su jednak broj članova (po dvanaest). Hrvatska regnikolarna deputacija prvi je put bila sazvana u doba pregovora o Hrvatsko-ugarskoj nagodbi 1866., kada ju je predvodio J. J. Strossmayer, a potom 1868., za potpisivanja Nagodbe, kada ju je predvodio A. Vakanović. Deputacija je bila birana i 1873., radi revizije Nagodbe, te 1880., 1889. i 1906. radi obnavljanja financijskog dijela Nagodbe., u: *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2013. – 2024., <https://www.enciklopedija.hr/clanak/regnikolarna-deputacija> (30.VIII.2024.).

¹⁶ 10. saborska sjednica održana 11. srpnja 1872. u: *Saborski dnevnik 1872. – 1875. (I-II)*, 69.

¹⁷ Prilog 1, 11. saborska sjednica od 11. srpnja 1872., u: *Isto*, 87.

¹⁸ 15. saborska sjednica od 12. kolovoza 1872., u: *Isto*, 129 – 157.

¹⁹ Prilog 4. 15. saborska sjednica od 12. kolovoza 1872. u: *Isto*, 151 – 157.

Također je istaknuo kako je i razlog odgode rasprave o proračunskim osnovama u Saboru i taj što vladin povjerenik nije dao dovoljna pojašnjenja i podatke o toj stvari, te se u potpunosti složio sa zaključkom saborskog financijalnog odbora.²⁰

Saborsko zasjedanje 16. saborske sjednice donosi ime Josip Vučetić namjesto Stjepan Vučetić, ali detaljnim pregledom prethodne 15. saborske sjednice i nastavkom na 16. saborskoj sjednici uočavam kako se radi o štamparskoj greški zamjene imena Stjepan u Josip Vučetić jer se već nekoliko odlomaka kasnije može vidjeti ispravak u ime Stjepan Vučetić čiji se govor slaže s govorom Josipa Vučetića te zaključujem da se radi o istoj osobi.²¹ Dr. Vučetić na 16. saborskoj sjednici sudjeluje u debati oko izvješća istražnog povjerenstva o izborima u Samoboru. Na saborsku raspravu prispjelo je izvješće o nepravilnosti izbornog procesa u kotaru Samobor za izbor narodnog zastupnika iz više razloga. Prvi razlog je bio što je predsjednik izborne deputacije bio načelnik trgovišta Samobor g. Franjo Kocijančić koji je sazvaio nezakonitu sjednicu magistrata i zastupstva trgovišta Samobor dao izabrati 23 člana vladine stranke za građane Samobora i to takve koji ničim ne odgovaraju da bi ih se moglo imenovati građanima, a sve u svrhu glasovanja za vladinog kandidata pod pritiskom i prijetnjama u svrhu ovog imenovanja i glasovanja. Drugi razlog je bilo protuzakonito uskraćivanje prava glasovanja nekim stanovnicima trgovišta Samobor, dok je nekim drugima to pravo nezakonito dodijeljeno. Kao treći razlog naveden da su neki izbornici Narodne stranke bili natjerani od nekih članova Narodno ustavne stranke da ne dođu na glasovanje i četvrti razlog ovoga izvješća o reviziji izbornog procesa bio je da su počinjene neke nezakonitosti kod navedenog čina što je potonje objašnjeno u daljnjem tekstu izvješća u prilogu zapisniku 16. saborske sjednice.²²

Na to je Vučetić reagirao pozivanjem na Poslovnik rada sabora koji je povrijeđen prema članovima unionističke stranke kojoj i Vučetić pripada jer se nekim članovima, konkretno dr. Mihajlu Posiloviću, uskratila prilika govoriti na prethodnoj saborskoj sjednici, a prilikom govora nekih članova te stranke prekidalo se i ometalo njihova izlaganja te nisu mogli do kraja izgovoriti započete govore. Zastupnik Vučetić je na to odlučio reagirati i predložio je reviziju Poslovnika i novo tiskanje kako bi se u budućnosti zaštitilo one koji su u velikoj manjini od takvih sabotaža i neprimjerenih ponašanja saborskih zastupnika većinske stranke.²³

²⁰ 15. saborska sjednica od 12. kolovoza 1872., u: *Isto*, 140.

²¹ 16. saborska sjednica od 13. kolovoza 1872., u: *Isto*, 158 – 180.

²² Prilog 2., 16. saborska sjednica od 13. kolovoza 1872., u: *Isto*, 173 – 174.

²³ 16. saborska sjednica od 13. kolovoza 1872., u: *Isto*, 162.

Taj njegov prijedlog oštro su osudili neki članovi vladajuće stranke pozivajući se na nepravilno tumačenje poslovnika. U kasnijoj raspravi uočava se kako je Vučetićeve intervent na povredu Poslovnika bio zato što se na prethodnoj 15. saborskoj sjednici odlučilo staviti na dnevni red pitanje nepravilnosti izbora u Samoborskom kotaru, a ne odmah raditi istragu oko nepravilnosti izbora, već da se prvo ta stavka stavi na dnevni red sljedeće sjednice na kojoj bi se trebalo raspravljati o daljnjem postupku revizije i istrage oko nepravilnosti u izbornom procesu.²⁴ Dalje tijekom saborske rasprave o gore navedenom pitanju dr. Vučetić se vrlo slikovito obazreo na govor dr. Makanca o pitanju izbora u Samoboru koji je izrazio čuđenje što protivna unionistička stranka toliko protestira i protivi se ovakvom postupanju Sabora glede toga izbora. On je time htio istaknuti kako su mnoga izborna mjesta kojima su izbore vodili i upravljali članovi unionističke stranke kojoj pripada dr. Vučetić vrlo diskutabilne i da su možebitno nevaljano provedeni izbori te bi trebalo provesti pretres tih izbornih mjesta poput ovoga u Samoboru kako bi se uvidjelo jesu li i na tim mjestima saborski zastupnici članovi unionističke stranke pravovaljano izabrani ili su koristili kojekakve manipulacije i zastrašivanja te nedopuštene radnje kako bi osigurali zastupnička mjesta u Saboru. K tome je još optužio dr. Vučetića kako se nije žalio na nepoštivanje Poslovnika i nepravdu kada je njegova stranka bila u većini i lupanjem nogama i šakama i glasnim vikanjem prekidala riječ zastupnicima narodnjaka te im tako priječila govoriti u saborskoj dvorani.²⁵ Zastupnik dr. Stjepan Vučetić odgovorio je dr. Makancu kako unionisti traže kompromis glede izbora u Samoboru jer izvještaj zastupnika Mirka Hrvata ne donosi dokaze da je prisega građanske vjernosti bila spojena s prisegom glede izbora saborskih zastupnika i kako omjer svjedoka koji tvrde u korist izvješća nije u razmjeru s onima koji su protiv takvoga izvješća, te nije relevantno vjerovati trima svjedocima u odnosu na njih 16 koji kažu drugačije. Vučetić nadalje govori kako su stare privilegije koje nije iznio poimence, na koje se poziva načelnik prilikom sazivanja sjednice, trebale biti ukinute donošenjem Ustava 1861. godine. On je rekao kako je vlada na legitiman način uskratila glas izbornicima koji su prethodno optuženi te se složio s govorom zastupnika Stjepana Hrvoića i nije ga želio dovoditi u pitanje jer se prethodno nije uvažio njegov prijedlog da se spisi štampaju kako bi svaki zastupnik mogao proučiti i donijeti sud o provedenim izborima. Nadalje dr. Vučetić opovrgava tvrdnju da su izbornici od pristaše Narodno ustavne stranke bili natjerani da ne izlaze na

²⁴ 16. saborska sjednica od 13. kolovoza 1872., u: *Isto*, 164.

²⁵ 16. saborska sjednica od 13. kolovoza 1872., u: *Isto*, 165.

glasovanje kojekakvim prijetnjama te ističe različite primjere koji su se događali i po drugim izbornim mjestima kada su prijetili izbornicima ako budu za mađarone glasovali da će im zapaliti imanja ili oduzeti posao. I na kraju govora želi reći kako su Samoborci uvijek bili neki pravdaši koji su i 1861. godine na izborima protiv istoga čovjeka dizali pobunu te istu stvar čine i sada s istom tom osobom (gosp. Matijom Mrazovićem). Predložio je da se ostavi takav izbor koji je tamo donesen, s čime su se složili i takav zaključak predložili već neki saborski zastupnici ranije poput Josipa Špuna, da se ne dovede do još većih nereda glede toga izbora. Tijekom sjednice nakon toga interventa prozvao ga je dr. Mihajlo Posilović kao zastupnika vladine stranke na što se dr. Vučetić digao i protestirao kako on nije član vladine stranke, već je zastupnik naroda jer se ranije u svom govoru pozvao na Englesku i njezin izborni zakon kao primjer ustavne monarhije.²⁶

Na 17. saborskoj sjednici od 14. kolovoza 1872. godine na dnevnom redu našla se rasprava o proračunu za 1873. godinu. Izvješće je podnio u ime budžetnog odbora saborski zastupnik Josip Muzler, a izvješće odbora i vladin prijedlog proračuna doneseni su u prilogima 2. i 3.²⁷ saborskom zapisniku. ²⁸Oko budžeta za 1873. godinu vodila se rasprava u kojoj dr. Vučetić nije sudjelovao osim prijedlogom da se provede javno glasovanje glede prijedloga proračuna vlade. Njegov prijedlog je prihvaćen te se glasovalo ustajanjem i tim glasovanjem pao je prijedlog vladinog proračuna.²⁹

2.2. Saborske sjednice održane 1873. na kojima je sudjelovao dr. Stjepan pl. Vučetić

Dr. Stjepan pl. Vučetić sudjelovao je u radu 29. saborske sjednice na kojoj je bilo poimenično glasovanje glede izmjene zakonske osnove o uređenju zadružnih odnosa iz 1868. godine, a osobito glede diobe zadružne imovine o čemu je prema saborskom zapisniku o provedenom glasovanju dr. Vučetić glasovao glasom „da“ za izmjenu nekih članaka u spomenutom zakonu iz 1868. godine o čemu govori zapisnik 29. saborske sjednice čitan na 30. saborskoj sjednici.³⁰

Kanonik i saborski zastupnik dr. Stjepan pl. Vučetić nakon 29. saborske sjednice aktivno sudjeluje tek na 52. saborskoj sjednici što donosi II. svezak Saborskog dnevnika.³¹

²⁶ 16. saborska sjednica od 13. kolovoza 1872., u: Isto, 168 – 169.

²⁷ Prilog 2. izvješće budžetnog odbora i prilog 3. vladin prijedlog proračuna, 17. saborska sjednica od 14. kolovoza 1872., u: Isto, 195 – 249.

²⁸ 17. saborska sjednica od 14. kolovoza 1872., u: Isto, 182.

²⁹ 17. saborska sjednica od 14. kolovoza 1872., u: Isto, 192.

³⁰ Prilog 1. zapisnik, 30. saborska sjednica od 6. rujna 1872., u: Isto, 523 – 524.

³¹ Saborski dnevnik Kraljevinah Hrvatske, Slavonije i Dalmacije 1872. – 1875., Svezak II, 1002 – 2069.

Na 52. saborskoj sjednici dr. Vučetić se uključio u raspravu o zakonskoj osnovi vlasti sudačke. Taj zakon preuzeo je većinom zakonsku osnovu austrijskog zakona iz 1868. ispustivši neka jamstva koja je sadržavao austrijski zakon o sudskoj vlasti. Novi zakon o osnovi vlasti sudačke proglasio je sve sudstvo kraljevim tj. državnim, utvrđeno je organizacijsko i personalno odvajanje sudstva i uprave te su uređena mnoga druga pitanja vezana uz sudske službenike. S tim zakonom utvrđen je i Zakon o predsjedništvu Stola sedmorice kojim ban više nije bio njihovim predsjednikom, već su sami birali svojega predsjednika čime se zadovoljila ideja donesena u zakonu o diobi sudstva i uprave.³²

Predložio je da se izuzme predsjednik sudbenog vijeća (vijeća dvanaestorice) iz glasovanja kako se ne bi dogodilo da jednak broj glasova bude za ili protiv nekog prijedloga, te da bi trebalo glasovanje urediti tako da predsjednik glasuje samo ako su glasovi sudaca raspolovljeni, ako je jednak broj glasova za i protiv. Taj njegov prijedlog nije uzet u obzir jer se u saborskoj dvorani podiglo nekoliko glasova koji su upozorili kako taj prijedlog nije dan napismeno u dnevni red sjednice i stoga je predsjednik sabora Nikola Krestić izvijestio kako se prijedlog zastupnika turopoljskoga ne može iz tog razloga što nije napismeno uzeti u obzir.³³

2.3. Saborske sjednice održane 1874. na kojima je sudjelovao dr. Stjepan pl. Vučetić

Na 65. saborskoj sjednici započeta je prema dnevnom redu rasprava o novoj zakonskoj osnovi pučkih škola. Ta nova zakonska osnova zakona o pučkim školama imala je za cilj odvojiti pučke škole od crkvenih službenika i stvoriti novi sustav pučkih škola u kojem će škole voditi školovani učitelji. Novom zakonskom osnovom učiteljsko zvanje postaje zanimanje neovisno o nekom drugom zanimanju kao što je do tada bio slučaj da su većinom svećenici bili ujedno i učitelji. Donesena je nova ideja o nadzoru nad školama koje više ne bi provodili mjesni župnici već obučeni učitelji kompetentni za taj posao i samim time Crkva je izgubila monopol i nadzor nad školama, školskim programima te učiteljima i učenicima. Novi školski zakon time je donio ideju o nekonfesionalnom školstvu koje će mladež pripremati za više školovanje od onog osnovnog opismenjavanja te odgajanja i učenja moralnim i religioznim vrlinama te razvoj psihičkih i tjelesnih sposobnosti. Stavlja se naglasak na obitelj i Crkvu kao nositeljice moralnog i religioznog odgoja te Crkve kao učiteljice vjerskih znanja i istina,

³² Dalibor ČEPULO, Izgradnja modernog Hrvatskog sudstva 1848. – 1918., u: *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu*, 56 (2006.) 2-3, 349 – 350.

³³ 52. saborska sjednica od 31. prosinca 1872., u: *Saborski dnevnik Kraljevinah Hrvatske, Slavonije i Dalamacije*, II, 1020.

a na škole kao one koje će mladež pripremati za daljnje školovanje do najvišeg stupnja koji je moguće izučiti, a to je sveučilište. To su ideje o novom sustavu pučkih škola koje je u izvješću o novoj zakonskoj osnovi izrekao izvjestitelj dr. Posilović.³⁴ Nakon govora zastupnika Posilovića otvorena je glavna debata koju je otvorio u ime vlade vladin zastupnik gosp. Janko Jurković koji je podržao svojim govorom prethodnog govornika s istim idejama koje je novi zakon o pučkim školama donio.³⁵ Zastupnik dr. Stjepan Vučetić izrazio je negodovanje na ovakva izvješća i na ovu osnovu zakona o pučkim školama. On je u svom govoru istaknuo kako je potrebna reforma pučkih škola, ali da uzroke tome treba tražiti u nebrizi države prema crkvenim oblastima i ljubomori koja se stvorila prema crkvenim službenicima koji rade u školama. Dr. Vučetić u svom govoru istaknuo je kako je Crkva kroz povijest mnogo doprinijela razvoju školstva kroz osnivanje pučkih škola, rad crkvenih službenika u školama, osnivanje mnogih financijskih zaklada koje su financirale osnivanje, izgradnju i uzdržavanje škola i školskih službenika pa sve do osnutka Sveučilišta. U svom govoru istaknuo je kako treba pristupiti reformi školstva ali prvo na relaciji država – Crkva i kada one uspostave dobar sporazum oko daljnjeg napretka školstva tek tada će se moći pristupiti i ozbiljnijoj reformi školstva. Štoviše uvjeren govori kako bi došlo do procvata školstva ako bi država sva sredstva upotrijebila i postojeći sustav potpomogla bez uzimanja stranih modela školstva koja su u drugim državama odvojile u potpunosti Crkvu i njene službenike od škole. Istaknuo je kako je Katolička crkva spasila hrvatski narod od nepismenosti i svrstala ga među napredne narode južnih Slavena i osigurala im da ostanu slobodni i napredni kako u knjizi tako i u obrazovanju najbliži zapadnim narodima. Zatim je konkretnim brojkama naznačio koliko su visoki crkveni prelati potpomagali školstvo i školovanje djece. Vrlo oštro, zatim se osvrnuo na činjenicu kako ostale religije mogu držati konfesionalne škole, a jedino je to nemoguće ostvariti Katoličkoj crkvi uz obrazloženje kako se država neće usuditi ulaziti u pravoslavne škole ili škole bilo koje druge religije i miješati se u nastavu i obrazovanje, jedino to čini Katoličkoj crkvi otimajući joj školstvo iz ruku. U tom trenu nastala je burna reakcija na galeriji i predsjednik je trebao smiriti saborske zastupnike kako bi dr. Vučetić mogao nastaviti svoj govor. Dr. Vučetić nastavio je kako se svaka religija ima pravo pozivati na neka prava stečena tijekom vremena, a jedino je to nemoguće Katoličkoj crkvi bez obzira na to što su joj ta prava bila zagantirana kroz mnoge zakone u prošlosti i

³⁴ 65. saborska sjednica od 31. kolovoza 1874., u: *Isto*, 1162 – 1164.

³⁵ 65. saborska sjednica od 31. kolovoza 1874., u: *Isto*, 1164.

kraljevske privilegije, pa on tu ističe godine u kojima su konkretna prava bila zagarantirana; 1608., 1622., 1638., 1674., 1723. i napose 1790. kada je kralj zagarantirao svojim pokroviteljstvom prava Crkve dr. Vučetić je citirao kraljeve riječi: „Majestatis sacratissima ut supremus Ecclesiarum patronus, ecclesias Dei in suis juribus conservabit.(Njegovo presveto veličanstvo kao vrhovni pokrovitelj crkava, čuvat će crkve Božje u njihovim pravima)³⁶. U tome se je osobito osvrnuo na kršenja prava Katoličke crkve po principu kako se zakonske osnove tiču samo državljana katoličke vjeroispovijesti dok se to pravoslavnih ne tiče. U govoru je dr. Vučetić osudio ovakvu zakonsku osnovu o školstvu jer ovakvo postupanje prema katoličkim svećenicima ne samo da vrijeđa Katoličku crkvu. Na kraju svoga govora dr. Vučetić rekao je kako je problem i u nesređenim pitanjima granice pa stoga građani drugih država unutar Ugarskog dijela Monarhije nameću zakonodavne osnove drugima, u ovom slučaju Hrvatima, bez da se njih direktno ta zakonska osnova tiče, te je predložio rezoluciju koju mu predsjednik Sabora nije dao pročitati i izložiti jer ju nije prema Poslovničkim pravilima prijavio za raspravu, to je mogao učiniti tek na glavnoj debati, a i saborski zastupnici kada su bili pitani da odobre izlaganje ove rezolucije jednoglasno su izrazili negativan stav prema odobrenju izlaganja rezolucije. Nakon neodobravanja čitanja rezolucije zastupnik Vučetić ponovo je izrazio negodovanje glede ove zakonske osnove te pozvao Sabor da odbaci ovu zakonsku osnovu.³⁷

Generalna debata o zakonskoj osnovi pučkih škola nastavljena je i na 67. saborskoj sjednici na kojoj je zastupnika dr. Vučetića saborski zastupnik Mrazović prozvao i za nekoliko ga stavki optužio da je svojim djelovanjem unio razdor i progon među klerom, da je pomagao napadati hrvatsku Crkvu i da je negativno govorio o njoj i protiv nje želeći ju podčiniti nekoj drugoj, vjerojatno misleći da je negativno govorio o uspostavi zagrebačke nadbiskupije koja je postala metropolijom i samim time neovisna o dotadašnjoj Kaločkoj nadbiskupiji, da je na konzistorijima zagrebačke nadbiskupije poticao na progone nekih svećenika, te ga je optužio da je radio na rascjepljenju Trojedine Kraljevine. Dr. Vučetić te je tvrdnje odbacio i svaku od njih obrazložio i obranio se od njih govoreći kako ga zastupnik gosp. Mrazović krivo optužuje. Tijekom govora zastupnika Vučetića u nekoliko navrata nastala je graja i nemir u sabornici te je predsjednik Sabora morao intervenirati prema zastupnicima, ali je i zastupnika Vučetića upozoravao da se treba držati teme, a ne ovako opširno govoriti o nečemu što nije tema

³⁶ 65. saborska sjednica od 31. kolovoza 1874., u: *Isto*, 1169.

³⁷ 65. saborska sjednica od 31. kolovoza 1874., u: *Isto*, 1167 – 1170.

rasprave, već samo obrana od iznesenih optužbi. Vučetić je na ta upozorenja odgovorio predsjedniku da je trebao zastupnika Mrazovića jednako tako upozoravati i prekinuti kada je njega optuživao za sve navedeno od čega se Vučetić branio, a ne dopustiti mu da govori i druge krivo optužuje i na temelju tih optužbi dobiva pristaše. Ova optužba prema saborskom zastupniku dr. Vučetiću išla je iz smjera narodnjaka koji su bili vladajuća stranka, a kojoj je pripadao i zastupnik Mrazović, želeći na svaki mogući način srušiti nastojanja svećenika koji su bili ujedinjeni u pitanju nove zakonske osnove i imali ista stajališta braneći crkvene interese nadzora i uprave nad školama, ali i da se smanji utisak posljednjeg Vučetićevo govora koji je imao na 65. saborskoj sjednici, a koji je imao očito velik utisak na saborske zastupnike.³⁸ Optužbu da je radio na rascjepljenju jedinstva Trojedne Kraljevine dr. Vučetić brani tezom kako on nije došao u ovu zemlju iz nužde ili zato da ostvari neku korist, već zato što je „krv od krvi ovoga naroda“ želeći time istaknuti svoje hrvatsko porijeklo.³⁹

Na 70. saborskoj sjednici dr. Vučetić govorio je u glavnoj debati glede zakonske osnove o pučkim školama. Javio se nastavno na govor saborskog zastupnika dr. Ignjata Brlića koji je tražio u svom prijedlogu ravnopravnost srpskog i hrvatskog jezika nazivajući ga hrvatskosrpskim te uvođenje učenja pisanja i čitanja ćirilice u školski program. Dr. Vučetić u ovom izlaganju izrazio je čuđenje na prijedlog dr. Brlića s objašnjenjem kako su istočnjaci šutjeli kada se Katoličkoj crkvi oduzimala iz ruku vlast nad školstvom sve dok se nije ta zakonska osnova počela protezati i na njih. Jasno se pobunio protiv vladinog odgovora da Crkva ima pravo samo nad religioznom obukom, a ne i nad cjelokupnim obrazovanjem. Dr. Vučetić je u ovom svom intervenciji istaknuo kako se istočnjaci zalažu za ravnopravnost samo onda kada se njihove povlaštene položaje ne dira, a kada se i njih počne dovoditi u pitanje tada rade pobune i traže izvanredna stanja glede svojih položaja. Rekao je kako su glasovali za vladinu osnovu kada je Katoličkoj crkvi trebalo oduzeti njezino pravo nad školom, a sada se bune i traže da se neki srpski jezik i slova u našu domovinu uvedu i tako opet izazivaju neki izvanredni položaj i stanje naspram Hrvatskoga naroda. Dr. Vučetić je rekao kad bi to Sabor i dopustio da bi to bila najveća nepravda prema Hrvatskom narodu. Tada je nastao nemir u saborskoj dvorani, ali Vučetić je nastavio nakon predsjednikovog interventa za umirivanjem, ističući povijesne trenutke koji su obilježili Hrvatsku i učinili je onim što je ona u tom trenutku bila. Vučetić je spomenuo kako su Hrvati do

³⁸ 67. saborska sjednica od 2. rujna 1874., u: *Isto*, 1207 – 1219.

³⁹ 67. saborska sjednica od 2. rujna 1874., u: *Isto*, 1219.

svih svojih dostignuća obrane i opstojnosti Kraljevine Hrvatske došli bez pripomoći Srba od dolaska Hrvata pa sve do stvaranja imena države Hrvatska kakvom je i cijeli svijet poznaje. Nadalje ističe kako su od najezde Turaka Hrvati Srbima dali utočište i omogućili im razvoj i napredak njihovoga naroda u svemu, pa tako i u osnivanju i uređenju vlastitih škola i crkve, a za to je vrijeme Katolička crkva imala veća prava koja sada mora zbog ove zakonske osnove pod jarmom države smanjiti, a kako onda istočnjaci ne moraju pod taj isti jaram svoja prava staviti i jednako kao i Katolička crkva biti u istom položaju, već traže dodatna prava i izvanredne pozicije iz kojih bi nametali svima svoj jezik i pismo neovisno jesu li Srbi ili nisu. Pozivajući se opet na crkvena prava koja su ovom zakonskom osnovom dokinuta, a srpskom narodu pokušano je dati neke izvanredne privilegije koje bi ih odvajale od drugih, a opet bi drugima bile nametnute jer bi se uvrstile u redoviti program nastave, Vučetić upozorava na manipulacije i spletke koje su Srbi radili tijekom prošlosti prema Hrvatskom narodu. Istaknuo je kako Hrvate nisu pitali niti Hrvatski Sabor kada im je 1868. trebala pomoć u priznavanju autonomije, već su se utekli Ugarskoj, a kada im je trebala zaštita autonomije od Ugara tada su se Hrvatima utekli i stalno u krug se vrteći igrali političke igre u pitanju crkvenih i političkih stvari ne želeći primiti iste obaveze već se uvijek pozivaju na svoja prava i privilegije. Iz tog razloga koji je Vučetić smatrao neravnopravnošću i nepravednošću prema Katoličkoj crkvi glede uprave nad školama i prema Hrvatskom narodu glede položaja Srba opet je pozvao Sabor da odbaci novu zakonsku osnovu o pučkim školama.⁴⁰

Kao zaključak izglasavanja zakona o pučkim školama možemo reći da je zakon prihvaćen i izglasan bez obzira na protivljenje većine svećenika u Saboru. Mažuranićeva reforma školstva išla je ukorak s vremenom i trendovima europskih zbivanja u drugoj polovici 19. stoljeća. Taj zakon iako je bio protivan Crkvenim stavovima već je u rujnu 1875. bio prihvaćen i možemo reći kako nije bilo daljnjih poteškoća u radu i djelovanja katoličkih svećenika u politici i javnom životu. Osim razočaranja i nezadovoljstva pojedinih svećenika koji su izgubili položaje nadzornika u školama, većih posljedica po odnos Crkve i države nije bilo.⁴¹

Saborsko zasjedanje 81. saborske sjednice na dnevnom redu imalo je generalnu debatu o zakonskoj osnovi o ustrojstvu političke uprave u Kraljevini Hrvatskoj i

⁴⁰ 70. saborska sjednica od 7. rujna 1874., u: *Isto*, 1271 – 1272.

⁴¹ Ana BIOČIĆ, Katolički svećenici i liberalizacija školstva u Trojednoj Kraljevini 1874. godine, u: *Časopis za suvremenu povijest*, 50 (2018.) 3, 468 – 450.

Slavoniji. Nakon otvaranja glavne debate prvi je govorio zastupnik dr. Stjepan Vučetić.⁴² U svom govoru izrazio je negodovanje i nepodržavanje ove zakonske osnove govoreći kako će takva zakonska osnova promijeniti kontinuitet institucija i preobraziti cijelu zemlju kako u institucionalnom tako i geografskom obliku. Zastupnik Vučetić upozorio je kako će ovakav novi ustroj političke uprave dovesti do toga da će Hrvatska postati neka „prikrojena provincija modernog sustava lišena svojih domovinskih prava koja će u budućnosti možebitno dovesti do nepovoljnog položaja koji će novi centralistički sustav donijeti.“⁴³ Dr. Vučetić vrlo zanosno je nastavio govor kako želi vidjeti Hrvatsku kraljevinu kao nasljednicu stare Hrvatske koja je bila poznata starome svijetu kao slavna, hrabra i ponosna, rekao je kako želi da nasljednici ugarsko-hrvatskih kraljeva budu brižljivi gospodari ove zemlje, da njeni banovi budu na ponos kao što su bili stoljećima do tad, da župani obnašaju svoje dužnosti dično i spasonosno kao što su to činili od samih početaka, a napose da granice Kraljevine Hrvatske ostanu onakve kako po pravu trebaju biti, a institucije koje su vodile napredak naroda ostanu onakvima kakve su bile. Želio je da se sačuva individualnost Hrvatske od modernizacije koja se imala provesti novim zakonom o ustrojstvu političke uprave. Možda se ta ideja čini nazadnom, ali dr. Vučetić upozorava na sudbine mnogih drugih manjih naroda koji su unutar velikih monarhijskih sustava ostali bez svojih starih položaja. On je to u govoru usporedio kao lađu koja se ima držati staroga temelja i ne smije se pustiti na pučinu za glasovima sirena modernizacije koje ju mogu odvesti u propast. Upozorio je kako će nestati naših velikih župana koje će zamijeniti činovnici koji će raditi za interese kralja, a ne za interese naroda na što je iz mase viknuo zastupnik Špun – Strižić: „Istina je, tako je!“ Umjesto da Hrvatska provede reorganizaciju svoga ustava koji na sebi nosi biljeg narodnoga bića koji odsijeva u vanjskoj formi individualizma hrvatskog naroda, ona će se ovim zakonom pribrojiti i postati slična njemačkim provincijama koji su od starine bili naučeni da im se izdaju zapovijedi iz činovničkih kancelarija, upozorio je Vučetić.⁴⁴

Nadalje u govoru istaknuo je kako su Hrvati do ovih modernijih vremena njegovali svoje starodrevne institucije i o svojoj sudbini sami odlučivali, da su tvrdokornošću sačuvali svoja stara prava i pravice i institucije te s nekom skrupuloznošću poprimali novitete i tako sačuvali ustav do današnjih dana. Upozorio je na određivanje granica Trojedne Kraljevine koje su uređene prema modelu Štajerskih zemalja bez da se pitalo

⁴² 81. saborska sjednica od 8. listopada 1874. u: *Isto*, 1381.

⁴³ 81. saborska sjednica od 8. listopada 1874., u: *Isto*, 1381.

⁴⁴ 81. saborska sjednica od 8. listopada 1874. u: *Isto*, 1381.

što o tome misli Sabor, nastavljajući kako s takvim pristupom određivanja granica pristupa se i uređenju upravnih institucija, bez dobrog promišljanja, samo preuzimajući i preslikavajući strane modele koji su unazad 25 godina uzrokovali pet različitih sustava vladanja kojima se Hrvatska Kraljevina morala prilagoditi, a da pri toj svakoj prilagodbi nije mogla uspostaviti kvalitetan model i obučiti ljudstvo koje bi provodilo sustavne reforme koje su ti modeli donosili. Vučetić je rekao kako si to mogu dozvoliti velike države koje ni ne osjete takve promjene u svojim sustavima, mada i njih takve nagle modernizacije iscrpljuju, a jedna mala država poput Hrvatske to si ne može dopustiti ako ne želi da ju jedan takav sustav prevlada i počne ju ugnjetavati. Usporedio je novu zakonsku osnovu s Trojanskim konjem koji u svojoj utrobi nosi smrtonosnu reformu koja će uništiti povijesne institucije koje su vodile političku upravu, a isto tako i prava i povlastice koje su Hrvati imali ukinut će i nametnuti svoja pravila i uvijete.⁴⁵ Dr. Vučetić upozorio je kako ova zakonska osnova u sebi krije centralizaciju i birokratizaciju koja ne vodi na dobro, već vodi u propast dosadašnju slobodu i individualnost hrvatskog naroda unutar monarhije. Ukidanjem županija u ovakvom obliku u kojem su do sada bile otvara se put centralizaciji i konstitucionalnom apsolutizmu jer će plemstvo izgubiti po svojoj naravi i pravima poziciju unutar županijskih uprava, župane će imenovati vlada, a županijska vijeća bit će podložna vladi jer će izgubiti svoju pravu moć odlučivanja o bitnim pitanjima, a prava moć će joj biti u primanjima tereta i provođenju vladine politike. Zastupnik Vučetić izjavio je kako su županije bile zadnji bedem iza kojega se mogao naš narod skloniti i oduprijeti centralizaciji i ako sad te bedeme poruši novim zakonom o političkoj upravi past će cijeli dotadašnji sustav, past će banska uprava i samim time past će u ruke njihovim nasljednicima koje Sabor ne bira. Istaknuo je ako se počne provoditi centralizacija Hrvatska više neće imati institut kojim će se moći obraniti, već će biti primorana prihvatiti svaku naredbu koja će dolaziti iz viših institucija vlade. Kao primjer takve prakse naveo je Vojnu Krajinu koja je primjer kako se iz kancelarije upravlja nekom zemljom, a Vučetić poziva na ujedinjenje Granice i Dalmacije s Hrvatskom, ali da se pritom osigura sigurna i slobodna uprava koja neće biti organizirana prema stranim zakonima kako je to već mogao narod osjetiti pod vlašću Bachova apsolutizma.⁴⁶

Govoreći dalje dr. Vučetić napominje kako ovakav zakon otvara put birokratizaciji jer vlada će imenovati činovnike i po svojoj volji ih nagrađivati i premještati,

⁴⁵ 81. saborska sjednica od 8. listopada 1874., u: *Isto*, 1382.

⁴⁶ 81. saborska sjednica od 8. listopada 1874., u: *Isto*, 1383.

promovirati i disciplinarne istrage voditi, jednom riječju vlada će imati svoje pretorijance koji će voditi upravu. Istaknuo je kako birokracija mora od nečega živjeti, a to su dobre plaće koje ova osnova zakona i previđa, a to će se sve osjetiti na plećima naroda. Birokracija često dovodi do nepotizma jer se činovnici namještaju po obiteljskim linijama, a to ubija duh naroda i svaku slobodu i svaki napredak rekao je Vučetić. Takvim sustavom i Sabor gubi svoju funkciju jer birokracija nameće svoja pravila mimo znanja Sabora i mimo znanja naroda, to jest niti jedni niti drugi ne mogu upozoriti na nepravilnosti i poteškoće koje im se nameću takvim načinom uprave osobito u kreiranju granica županija koje bi vlada samostalno donosila. Nadalje je istaknuo kako je ukidanjem Hrvatsko Slavonske Krajine 1861. bilo određeno da se na tom području imaju osnovati županije, dalje navodi kako je ujedinjenje županija uredila i Listopadska diploma, Nagodba 1868. je navela granice županija i slobodnih kotara i 1870. jednako tako su bile utvrđene granice županija i slobodnih kotara koje su novoosnovane županije i kotari u dogovoru s vladom postizali. Vučetić je zalažući se za prava Turopoljskog kotara kao njihov zastupnik istaknuo kako su im se ovim ranije navedenim dokumentima dala prava povećati ili razdijeliti svoje granice uz suglasnost vlade i zadržati prava koja im se stotinama godina priznaju. Tu tvrdnju rekao je da će obrazložiti u svom ispravku. Na kraju govora zastupnik Vučetić pozvao je da se ova zakonska osnova vrati Vladi uz obrazloženje da se treba čekati s novim uređenjem uprave dok se Dalmacija ne pripoji Hrvatskoj i Slavoniji na što je nastao smijeh u saborskoj dvorani na koji je dr. Vučetić odgovorio kako neće puno vremena morati proći dok do toga sjedinjenja dođe i kako će onda biti prilike razgovarati s našom braćom o uređenju domovine na korist napretka i slobodu domovine Hrvatske.⁴⁷

Kako je zastupnik Vučetić u svom govoru na 81. saborskoj sjednici najavio ispravak glede pitanja Turopoljskog kotara on je taj ispravak obrazložio na 82. saborskoj sjednici.⁴⁸ U ispravku dr. Vučetić se osvrnuo na svoj govor na glavnoj debati i još jednom istaknuo kako drži da vlada ne može sama bez Sabora utvrđivati i donositi granice županija. Osvrnuo se i na govore saborskih zastupnika Jovana Živkovića i Matije Mrazovića koji nisu s njime podijelili mišljenje oko govora o novoj zakonskoj osnovi o uređenju političke uprave kazavši kako su krivo protumačili njegov govor o toj temi. Nadalje u ispravku dr. Vučetić istaknuo je kako Turopolje ima opstojnost već više od 600 godina sa svojim teritorijem i svojim municipalnim pravima. Rekao je kako

⁴⁷ 81. saborska sjednica od 8. listopada 1874. u: *Isto*, 1384.

⁴⁸ 82. saborska sjednica od 9. listopada 1874. u: *Isto*, 1401 – 1417.

ova zakonska osnova ima moć jednim potezom uništiti prava i prošlost koja traje već više od 600 godina. Dr. Vučetić odgovorio je zastupniku Napoleonu Špunu Stričiću kako on ne traži nekih posebnih prava ili privilegija za Turopolje koja bi išla nauštrb državi ili vladi, već želi da se Turopolju ne oduzme municipalno pravo koje je dosad uživalo, već da ga i dalje uživa. Ukazao je i na to kako nije samo Turopolje ono koje uživa takva prava već i svi gradovi i trgovišta. Kao dokaz svojim tvrdnjama i temelj traženja opstojnosti municipalnih prava Turopolja pozvao se na saborsku odluku iz 1848. kojom su bila potvrđena municipalna prava gradovima i trgovištima te Turopolju.

Zatim se pozvao na Sabor i njegovu odluku iz 1861. kojom je Turopolju priznato municipalno pravo kao i na Nagodbu iz 1868. koja je artikulirala slobodni kotar turopoljski. 1870. Sabor je podijelio turopoljskom komesu virilski glas i podijelio je glas zastupniku turopoljskom. Stoga je u svom ispravku dr. Vučetić tražio da ista ta prava i sada uvrste u novu zakonsku osnovu i priznaju Turopolju njegova municipalna prava.⁴⁹ Taj ispravak odnosio se na treći paragraf i to da se na kraju trećeg paragrafa doda: „ostavivši netaknuta teritorija slobodnog kotara turopoljskog i gradskih municipijah“.⁵⁰ Taj prijedlog izazvao je ponovo kod zastupnika negodovanje i isticanje kako zastupnik turopoljski traži neka prava za Turopolje koja vode iznimkama od zakona.⁵¹ Kada se pristupilo glasovanju izglasan je izvorni prijedlog tako da se o ovom ispravku zastupnika dr. Vučetića nije niti glasovalo, te je samim time bio odbačen.⁵²

Jedina interpelacija koju je dr. Vučetić uputio prema vladi bila je stavljena na dnevni red na 90. saborskoj sjednici.⁵³ Interpelacija koju je zastupnik Vučetić uputio na vladu i Bana bila je glede limitacije mesa u Zagrebu. Dr. Vučetić započeo je svoju interpelaciju govorom o slobodi trgovanja i držanja obrta koji je osiguran zakonom iz 1872. godine, a glede sječenja mesa i prodavanja odnosi se članak VII., paragraf 33. Zastupništvo grada Zagreba od 16. siječnja te godine (1872.) odmah je odredilo limitaciju mesa. Samim time oni su učinili protuzakonitu odredbu jer zakon o obrtništvu ne dopušta nikakvu limitaciju već jedino konkurenciju kao oblik tržišne prakse. Zastupnik Vučetić istaknuo je kako su se mesari na ovakvu odredbu žalili vladi koja je tu protuzakonitu odredbu odobrila, zatim su mesari zatražili utok koji im isto tako nije

⁴⁹ 82. saborska sjednica od 9. listopada 1874., u: *Isto*, 1410.

⁵⁰ Prilog 1., Zapisnik 82. sjednice Sabora Kraljevinah Dalmacije, Hrvatske i Slavonije u Zagrebu, dne 9. listopada 1874. pod predsjedom g. Nikole Krestića, a zatim g. Mirka Hrvata držane., 83. saborske sjednice od 10. listopada 1874., u: *Isto*, 1427.

⁵¹ 82. saborska sjednica od 9. listopada 1874., u: *Isto*, 1410 – 1412.

⁵² 82. saborska sjednica od 9. listopada 1874., u: *Isto*, 1412.

⁵³ 90. saborska sjednica od 24. listopada 1874., u: *Isto*, 1595.

donio pravovaljanu pravnu zaštitu. Vlada je odbila ovaj zahtjev mesara iz razloga kako to općinsko poglavarstvo želi jer siromašnije građanstvo nije dovoljno opskrbljeno mesom, nemaju mogućnost često si priuštiti kupovati meso. Dr. Vučetić je istaknuo kako ovakvo postupanje prema zakonu izaziva gaženje zakona, umjesto da je visoka vlada i općinsko zastupstvo izjavilo kako je zakon neprovediv i škodljiv za određenu skupinu građanstva te zatražila promjenu zakona. Kaže kako bi gradsko poglavarstvo trebalo sve obrtnike i sve proizvode limitirati jer je sve skupo ako već ima pravo limitacije. Predložio je neka gradsko poglavarstvo otvori vlastitu mesnicu ako želi ići u korist siromašnih građana i tako neka konkurira drugim mesarima. Nakon ovog izlaganja kao uvoda u interpelaciju postavio je interpelaciju u tri točke ili pitanja. Prvo kako je preuzvišeni ban mogao dozvoliti i potvrditi protuzakonitu odredbu koju je donijelo poglavarstvo grada Zagreba 16. siječnja da se odmah ima uvesti limitacija mesa u Zagrebu? Druga točka koju je iznio glasila je kako je razlog koji je kraljevska zemaljska vlada iznijela protiv utoka zagrebačkih mesara da siromašnije pučanstvo oskudijeva mesom neosnovana jer svaki dan i stalno ima dovoljno mesa i za sve građanstvo i ono siromašno te je time grad mesom dovoljno opskrbljen što u potpunosti zadovoljava zakonske odredbe. I treće pitanje koje je postavio banu je kako će opravdati svoje protuzakonito postupanje te je li je spreman postojeći zakon i na koji način popraviti? Predsjednik je interpelaciju uvrstio u zapisnik i dao da se preda banu, ali odgovor na tu interpelaciju nije došao do kraja saborskih zasjedanja.⁵⁴

2.4. Saborske sjednice održane 1875. na kojima je sudjelovao dr. Stjepan pl. Vučetić

Na 98. saborskoj sjednici na dnevnom redu bila je rasprava o zakonskoj osnovi o rasprodaji nepokretnog vlasništva hrvatsko slavonskih zaklada vjerozakonske i naukovne.⁵⁵ Izvješće u ime odbora predstavio je zastupnik Slavoljub Vrbančić koji je obrazložio izmjene koje je odbor predložio da se u zakonu izmijene glede prodaje nepokretnog vlasništva navedenih zaklada. Naime ovim izmjenama u zakonu htjelo se pristupiti prodaji nekretnina u vlasništvu školskih i vjerozakonskih zaklada koje ne koriste nikakvoj svrsi, već su samo na teret državi za uzdržavanje, a prodajom tih nekretnina dobila bi se sredstva koja bi upotrijebila za druge svrhe koje proračunska sredstva ne mogu pokriti.⁵⁶ Nakon izvještaja bila je otvorena debata u kojoj je prvi govorio zastupnik dr. Stjepan Vučetić. Prvo je krenuo prozivanjem Sabora koji

⁵⁴ 90. saborska sjednica od 24. listopada 1874., u: *Isto*, 1595 – 1596.

⁵⁵ 97. saborska sjednica od 4. siječnja 1875., u: *Isto*, 1795 – 1807.

⁵⁶ 97. saborska sjednica od 4. siječnja 1875., u: *Isto*, 1795.

brzopleto i bez dovoljne ozbiljnosti donosi odluke o bitnim stvarima koje se tiču interesa naroda.⁵⁷ Na ovu izjavu predsjednik sabora upozorio ga je da se ne koristi riječima koje vrijeđaju instituciju Sabora.⁵⁸ Dr. Vučetić nastavio je govor upozorenjem kako se društvo nalazi u takvoj situaciji da se stalno događaju velike promjene koje sve slojeve društva vode u siromaštvo i kako nije uputno rasprodavati imovinu koju su stari namrijeli kako to preporučuje nova zakonska osnova. Postavio je pitanje tko će kupiti ta dobra, hoće li domaći narod imati dovoljno novčanih sredstava da kupi takva skupa dobra ili će se otvoriti mogućnost tuđincima da kupe naša dobra i time kupe šume i oranice te utrostruče ulog kojim su kupili ta dobra, a ostave šikare i pustopoljine kojima će trebati stotine godina da opet u novu šumu izrastu. Drži kako je dosadašnjem neplodnom upravljanju tom imovinom koja ne donosi prihoda u proračun kriva loša administracija, a ne neiskoristiva imanja. Rekao je kako si vlada treba postaviti pitanje je li dovoljno učinila da uprihodi iz tih dobara ono što se moglo sjećom šuma ili obradom oranica ili je pustila da ta dobra stoje, a sad želi ta dobra prodati i unovčiti ono što je Crkva sačuvala, a sada želi prodati ono što nisu ni ugarska vlada kroz stoljeća i apsolutistička vlast svojevremeno učinile. Na primjeru zaklada Vojne Krajine čija je imovina trebala biti utrostručena ulaganjem u zaklade, ali nebrigom i rasprodajom do trenutka utrostručenja imovine njoj više nije bilo ni traga jer je rasprodana zato je istaknuo je kako je negativno prodati imovinu jer kada dođu teža vremena neće biti više od čega uprihoditi novac, a imovine neće biti koju bi se moglo iskoristiti ili prodati da se dođe do novih sredstava. Zastupnik Vučetić nadalje je upozorio kako vlada uvođenjem ovakvih novih zakonskih osnova u upravljanju imovinom sebe smatra kao onom koja može samostalno raspolagati tom imovinom bez ičijeg mišljenja i dopuštenja. Tom izjavom dr. Vučetić je iskazao kako nije čije kompetenciju Sabora u ovoj stvari. Nakon toga nastala je graja u sabornici i uzvici prema govorniku, a predsjednik Sabora upozorio ga je da ne dovodi kompetenciju Sabora u pitanje jer je osnova odobrena od Njegova veličanstva kralja.⁵⁹ Vučetić je nastavio govor kako vlada nema pravo rasprodavati državna dobra bez suglasnosti Sabora, a osobito ne može to učiniti s Crkvenom imovinom upozoravajući kako je Katolička Crkva i pravna osoba koja svojom imovinom samostalno raspolaže, ali da posjeduje i imovinu poput ove kojom ne može samostalno raspolagati jer je ta imovina namijenjena za cijelu Crkvu u

⁵⁷ 97. saborska sjednica od 4. siječnja 1875., u: *Isto*, 1795.

⁵⁸ 97. saborska sjednica od 4. siječnja 1875., u: *Isto*, 1795.

⁵⁹ 97. saborska sjednica od 4. siječnja 1875., u: *Isto*, 1797.

Hrvatskoj i Slavoniji. U tu imovinu spadaju vjerozakonske i naukovne zaklade kojima država administrira, a u slučaju prodaje ili kakve druge prenamjene te imovine država je dužna saslušati što o tome misli Crkva i nju za savjet i odobrenje pitati, a pošto to nije učinjeno dr. Vučetić je naglasio kako je cijela ova zakonska osnova protuzakonita. Vučetić se pozvao na stara prava na Crkvenu imovinu koje su vladari kroz povijest dali Crkvi za upravljanje istom koju država ne smije koristiti u svoje svrhe. Te nadarbine koje je Crkva dobila i položila na njih prava kroz povijest nisu dovele u pitanje ni apsolutističke vladavine, već su samo nametnule patronat i administrativnu upravu nad tom imovinom. On je tu naveo dekret Ferdinanda I. iz 1548., zatim dekret Leopolda I. iz 1701., te dokument Karla VI. iz 1729. kojima je želio posvjedočiti da su školske i crkvene zaklade u vlasništvu Crkve i da Crkva ima pravo njima raspolagati, a da vlada ovim prijedlogom ne može bez privole crkvenih vlasti raspolagati, odnosno prodati navedenu imovinu.⁶⁰ Nadalje je napomenuo kako pravoslavni i druge vjeroispovijesti slobodno upravljaju svojim zakladama i imovinom, a jedino se Katoličku Crkvu u tome sprječava i jedino njoj vlada stavlja zapreke oko uprave nad imovinom. Zatim da bi zaštitio pravo Crkve oko prodaje imovine poziva se i na konvenciju koju je car i kralj Franjo Josip I. sklopio sa Svetom stolicom 1855. i zagantirao prava Crkve u upravljanju imovinom, što znači da bi trebalo tražiti i Svetu stolicu za privolu oko prodaje crkvene imovine.⁶¹ Na kraju govora dr. Vučetić još jednom je naglasio kako su zaklade vlasništvo Katoličke Crkve i bez njenog pristanka ne može se njihova imovina rasprodati, spomenuvši kako Mađari nisu prodali dobra naše domovine, a mi to sami želimo ovim zakonom odobriti i učiniti. Istaknuo je još kako će se ovim činom Hrvatska lišiti vlastitih dobara za koja će dobiti neka sredstva koja će otići u jednu ili drugu blagajnu, misleći na austrijsku ili ugarsku, a Hrvatski narod ostat će bez tih sredstava. Rekao je kako treba čuvati svoje blago koje su nam naši djedovi ostavili u naslijeđe kako se ne bi obistinilo ono što je prethodno u govoru rekao da narod neće imati od čega odgajati svoje potomke jer neće imati kapital kojim bi to mogao učiniti i zaključio je kako glasuje protiv ovoga prijedloga zakonske osnove.⁶²

Rasprava oko ove zakonske osnove nastavljena je i na 98. saborskoj sjednici. Nakon završetka glavne debate bila je otvorena specijalna debata glede zakonske osnove o rasprodaji vlasništva Hrvatsko Slavonskih zaklada vjerozakonskih i naukovnih u kojoj

⁶⁰ 97. saborska sjednica od 4. siječnja 1875., u: *Isto*, 1797.

⁶¹ 97. saborska sjednica od 4. siječnja 1875., u: *Isto*, 1798.

⁶² 97. saborska sjednica od 4. siječnja 1875., u: *Isto*, 1798 – 1799.

je sudjelovao i zastupnik dr. Stjepan Vučetić.⁶³ On je u specijalnoj debati uputio interpelaciju glede promulgacije ovoga zakona iz 1874. Osnova za ovu interpelaciju odnosila se na pitanje paragrafa prvoga ovoga zakona koji se odnosi na osnivanje statističkog ureda koji jedini nije pribrojan nagodbenom zakonu kao dio zajedničkog zakonodavstva. Istaknuo je kako je dosadašnja praksa bila da se sankcionirani zakoni od kralja šalju u Sabor na promulgaciju koja se nije dogodila i s navedenim zakonom te je postavio pitanje vladi zašto se to nije dogodilo s tim zakonom smatrajući kako bi se taj navedeni zakon prije trebao u Saboru promulgirati prije nego ga se proglasi pravovaljanim.⁶⁴ Ova interpelacija nije bila uzeta u obzir jer se nije prema saborskom Poslovniku prijavila prije glasovanja te je predsjednik Sabora Nikola Krestić uputio govornika dr. Vučetića da može uputiti amandman po pitanju prvoga paragrafa, ali pitanje ili interpelaciju na vladu ne može se dopustiti zbog nepoštivanja poslovničke procedure.⁶⁵

Na dnevnom redu 103. saborske sjednica bila je, između ostaloga, generalna debata o preinaci zakonskog članka III. od 1870. godine i zakonskog članka od 30. prosinca 1873. godine.⁶⁶

Glede izmjene Izbornog zakona u Saboru je vladao veliki interes jer su iskustvom izbora iz 1872. bili upoznati s problematikom izbornog sustava donesenog 1870., ali i sjećanje na izbore iz 1867. kada se nametnutim izbornim redom i pravilima utjecalo na rezultate izbora.⁶⁷ Da se mora pristupiti preinaci toga zakona bilo je svima jasno, ali nije se išlo cjelokupnoj izmjeni zakona, već se ograničilo na dvije značajne izmjene. Jedna od njih bila je utvrđivanje područja i sjedišta izbornih kotareva u zakonu s obzirom na to da je praksa pokazala da prepuštanje vladi određivanje izbornih jedinica vodi pristranom ponašanju vlade. Druga je pak izmjena bila glede središnjih odbora preko kojih je vlada do tada imala najviše utjecaja na izbore pa je izmjenama isključena vlada iz sastava odbora jer se pokazalo kako to kompromitira vladu. Jedna od izmjena bila je i predloženi popis sjedišta izbornih jedinica koji je odbor unio kao izmjenu prilagođujući podjelu prirodnim obilježjima kotareva i birališta i njihovoj pristupačnosti te potrebi ravnomjernije podjele zastupnika na cijelu zemlju.⁶⁸ Na ovu izmjenu najviše se pobunio

⁶³ 98. saborska sjednica od 5. siječnja 1875., u: *Isto*, 1808 – 1816.

⁶⁴ 98. saborska sjednica od 5. siječnja 1875., u: *Isto*, 1811.

⁶⁵ 98. saborska sjednica od 5. siječnja 1875., u: *Isto*, 1811.

⁶⁶ 103. saborska sjednica od 12. siječnja 1875., u: *Isto*, 1829 – 1855.

⁶⁷ Dalibor ČEPULO, Izborna reforma u Hrvatskoj 1875 – liberalizam, antidemokratizam i Hrvatska autonomija, 675., u: *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu*, 52 (2002.) 3-4, 675.

⁶⁸ Dalibor ČEPULO, *Isto*, 680.

zastupnik Turopolja dr. Vučetić što se vidi u njegovom govoru u generalnoj debati. Njegovo negodovanje išlo je u prilog zahtjevu Velikog župana turopoljskog da se uvrsti izmjena u drugom paragrafu da se umjesto 77 uvrsti 78 izbornih kotara od kojih bi dva bila za Turopolje. Jedan bi bio u Velikoj Gorici na koji bi spadao kotar Turopoljski, a za drugi je tražio da se ispusti u imenu Velika Gorica „Velika“ i da glasi, drugi u Gorici na koji spadaju općine, da se doda plemenita općina Turopolje.⁶⁹

Izvješće o izmjeni zakonske osnove u ime odbora iznio je saborski zastupnik Mirko Hrvat. Nakon podnesenog izvješća započela je generalna debata na kojoj je prvi govorio saborski zastupnik dr. Stjepan Vučetić. U svom govoru dr. Vučetić se osvrnuo kako ovaj put ne ulaže prigovor na vladinu osnovu, već na osnovu koju je donio odbor koji je svojim prijedlogom doveo u ugrozu stogodišnja prava koja su zakonom poznata osvrnuvši se osobito na prava Turopolja. Kazao je kako odbor koji je raspravljao i donio ovakav prijedlog zakona nije imao pred sobom prava Turopolja koja su trebali uzeti u obzir kao što je pravo saborovanja koje je staro kao i konstitucija domovine. A što je Turopolje koje kako kaže: „Ima čast zastupati“ prikazao je u brojkama usporedivši prednost Turopolja nad manjim mjestima poput gradova Bakra, Senja, Križevaca, Koprivnice, Samobora, Siska i Ivanić Grada koja su dobila pravo zastupnika u Saboru, a Turopolje koje je slobodni kotar, s 8000 stanovnika izgubio je to pravo samo zato što je to Turopolje kako je to rekao dr. Vučetić. Nije se u svom obrazloženju traženja prava Turopoljskog kotara na zastupnika u Saboru osvrtao na davna stoljetna prava, već se osvrnuo samo na prava nedavno donesena i potvrđena koja su Turopolju osigurala mjesto zastupnika u Saboru. Godine 1847. tadašnji Sabor je prepoznao važnost Turopolja pa mu je povisio pravo na dva zastupnika u Saboru, a 1861. Sabor je to pravo opet potvrdio, te su isto pravo potvrdili i sazivi Sabora iz 1865. i 1867., a Sabor iz 1870. ozakonio je pravo glasa turopoljskom županu i pravo izbora slobodnom kotaru Turopoljskom. Dr. Vučetić je rekao kako predlagateljima nije dovoljno što je Turopolje izgubilo sudbeno pravo, da će biti pritjelovljeno županiji, već žele da Turopolje izgubi i pravo zastupništva u Saboru koje su uživali preko 600 godina priznato od svih dosadašnjih ugarskih i hrvatskih kraljeva i Sabora. Na kraju govora rekao je kako je ovakvo postupanje s Turopoljem, koje je uvijek bilo spremno braniti ognjište domovine, odano vladaru i vjerno saveznicima, uništavanje njegove prošlosti te očemerenje

⁶⁹ Prilog 1., 104. saborska sjednica od 13. siječnja 1875. u: *Saborski dnevnik Kraljevinah Hrvatske, Slavonije i Dalmacije*, II, 1870.

sadašnjosti, a pitanje budućnosti vrlo teško da će uroditi dobrim plodom.⁷⁰ Tijekom rasprave nekoliko se saborskih zastupnika usprotivilo ovom govoru i traženju prava kotara Turopoljskoga kako je to izložio turopoljski zastupnik dr. Vučetić te se tijekom sjednice javljao još nekoliko puta za riječ kako bi obranio svoje tvrdnje i prava Turopolja za koja se zalagao. Prvi takav intervent imao je na govor zastupnika Vrbančića koji je rekao kako Vučetić traži prava na temelju nekih starih privilegija kojima je vrijeme prošlo, ali dr. Vučetić je opet istaknuo kako je Turopolje imalo pravo na zastupnika prije 1848. godine i kako mu je to pravo ponovo potvrđeno te iste godine. Istaknuo je kako je deputacijom car Rudolf 1582. potvrdio prava uređenja Turopolja na zahtjev Turopoljaca zbog posebnih zasluga obrane protiv Turaka i „tada je bila rođena Turopoljska sloboda te je u toj deputaciji sudjelovao jedan Vrbančić, a sada kada sloboda Turopolja umire opet se našao jedan Vrbančić ali ovaj put kao onaj koji kopa grob slobodi Turopolja“⁷¹ na što je nastao smijeh u sabornici.⁷² Nadalje se dr. Vučetić javio za riječ kada je zastupnik Makanec govorio protiv Turopoljskih prava, koja je zastupao i branio turopoljski zastupnik dr. Vučetić, uspoređujući Turopoljski kotar s trgovištem Jaska. Vučetić se žestoko obrušio na Makanca govoreći kako nema logike da uspoređuje Turopolje s Jaskom jer Jaska traži prava koja do sada nije imala, na što je upućen prigovor jer je Jaska ta prava isto uživala od prije, a Turopolje želi obraniti svoja prava koja ima već stoljećima unazad. Uz to Vučetić je pomalo osobno uvrijeđeno rekao kako je nelogična usporedba Turopolja i Jaske i po principu kulture i naravi ljudi, a onda i obrazovanjem i svime onime što Turopoljce svrstava među čestitije od drugih napose Jaskanaca.⁷³ Prijedlog zastupnika Josipovića koji je Vučetić podržao u kasnijoj izbornoj proceduri bio je odbačen.⁷⁴

Dnevni red 115. saborske sjednice donio je zakonsku osnovu o odvjetničkom uredu.⁷⁵ Dr. Vučetić na 115. saborskoj sjednici uputio je amandman na drugi paragraf ovoga zakona i to da se vježbenički staž s pet godina smanji na tri kako bi se smanjili troškovi školovanja i omogućilo lakše postizanje doktorata iz prava, ovime se misli na ubrzavanje procesa školovanja. U ovom svom amandmanu smatrao je kako dugačak period školovanja za odvjetnika ne donosi ništa bolje plodove od kraćeg školovanja istog zvanja ako se izvršavaju zakonske obaveze koje prethode odvjetničkom ispitu i

⁷⁰ 103. saborska sjednica od 12. siječnja 1875., u: *Isto*, 1831.

⁷¹ 103. saborska sjednica od 12. siječnja 1875., u: *Isto*, 1837.

⁷² 103. saborska sjednica od 12. siječnja 1875. u: *Isto*, 1837.

⁷³ 103. saborska sjednica od 12. siječnja 1875., u: *Isto*, 1838 – 1839.

⁷⁴ Prilog 1., 104. saborska sjednica 13. siječnja 1875. u: *Isto*, 1870.

⁷⁵ 103. saborska sjednica od 12. siječnja 1875., u: *Isto*, 1966 – 1985.

ako se profesori i članovi komisija određenom strogoćom posvete ispitivanju kod polaganja odvjjetničkog ispita. Ovaj prijedlog zastupnika dr. Vučetića nije prihvaćen jer su protiv njega bili vladin povjerenik Danilo Stanković i izvjestitelj Tomislav Cuculić koji su istaknuli da se takav model može primijeniti kod darovitih mladića, a i kao razlog opovrgnuća ove izmjene istaknuli su kako time brane državu od stvaranja proletarijata koji se javlja kod mladih i nezrelih ljudi, a ovako dužim školovanjem stječu znanja i zrelost prihvatiti službe i stvoriti povjerenje ljudi u zastupanju njihovih interesa.⁷⁶

Na 117. saborskoj sjednici raspravljalo se ponovo o izvješću zakonodavnog odbora o povraćenoj osnovi o preinakama izbornog reda.⁷⁷

Tijekom saborskog zasjedanja raspravljalo se o pitanju sudjelovanja Rijeke u Saboru. Utvrđeno je tijekom saborskih zasjedanja da je jedino rješenje riječkog pitanja ukidanje provizorija koji je prihvatio sam Sabor te da se taj slučaj ne bi trebao rješavati posebnim odredbama zakona, već općim odredbama. Gubernator Rijeke dao je negativan odgovor na upit bana Mažuranića glede izbora pozivajući se na Nagodbu. Ban je upozorio da bi ponovni poziv na ovaj negativan odgovor doprinio kompromitaciji hrvatske vlade, a prisilne intervencije jednako tako ne bi bile učinkovite. Kasnije se ti prijedlozi oko pitanja Rijeke svejedno nisu usvojili.⁷⁸

U toj raspravi sudjelovao je i zastupnik turopoljski dr. Stjepan pl. Vučetić koji je u svom govoru branio unionističku stranku kojoj je pripadao od optužbi da su prodali Rijeku. Vučetić je rekao kako su oni danas u manjini nekada dok su bili u većini izjavili kako je Rijeka Hrvatska potvrdivši to izjavom na 11. sjednici kraljevinskog odbora od 1868. da je Rijeka i cijelo primorje cjeloviti dio Kraljevine Hrvatske i pri sklapanju Nagodbe s Ugarskom Rijeka ima nositi istu sudbinu kao i cijela zemlja Hrvatska. Još se pozvao i na izjavu cara i kralja Franje Josipa I. koji je potvrdio pravo Kraljevine Dalmacije, Hrvatske i Slavonije na grad Rijeku i njezin kotar. Time je želio još jednom naglasiti kako unionisti nisu izdali Rijeku, već su ju zadržali dijelom cjelovitog teritorija Hrvatske. U svojem amandmanu istaknuo je kako Riječanima, koji su Hrvati, treba dati pravo da biraju svoje predstavnike u Sabor, a ako to ne bi htjeli da ih se natjera da to

⁷⁶ 115. saborska sjednica od 10. lipnja 1875., u: *Isto*, 1975 – 1976.

⁷⁷ 117. saborska sjednica od 12. srpnja 1875., u: *Isto*, 1999 – 2021.

⁷⁸ Dalibor ČEPULO, *Izborna reforma u Hrvatskoj 1875 – liberalizam, antidemokratizam i Hrvatska autonomija*, 680.

učine nekim drugim putem pa čak i rezolucijom cara i kralja Franje Josipa I. da moraju birati zastupnike u Hrvatski Sabor.⁷⁹

Posljednja 120. po redu sjednica Sabora u sazivu 1872/75. na dnevnom redu imala je raspravu o izvješću odbora petorice o prijedlogu zastupnika dr. Mankanca koji je potpisao i zastupnik dr. Stjepan pl. Vučetić.⁸⁰ Tijekom rasprave o navedenom izvješću o prijedlogu dr. Mankanca zastupnik Vučetić govorio je u svoju obranu zašto je potpisao ovaj prijedlog. Navedeni prijedlog sadržavao je tri točke koje se tiču zastupanja Vojne Krajine, sjedinjenja Dalmacije s Hrvatskom i Slavonijom i revizijom Nagodbe od koje se dr. Vučetić ogradio izjavivši kako on na to ne može pristati jer je konstitucionalac.

Objasnio je kako je dr. Mankancu rekao da se od treće točke ograđuje i kako će to javno izreći i u Saboru jer je revizija Nagodbe učinjena 1868., a od 1872. je temeljni zakon za Hrvatsku i stoga da bi se pristupilo reviziji Nagodbe ili promjenama u istoj može se pristupiti jednako onako kako je sklopljena, pristupom svih onih čimbenika koji su ju sklopili. U govoru se nadalje osvrnuo na prvu točku prijedloga o pitanju sjedinjenja Vojne Krajine s Dalmacijom, Hrvatskom i Slavonijom istaknuvši kako je različitim naredbama i regulacijama Vojna Krajina bila otrgnuta od Hrvatske i kako sad ne postoji opravdan razlog da se stavi na volju hoće li se Vojna Krajina pripojiti Hrvatskoj ili neće. Osvrnuo se isto tako na drugu točku prijedloga glede sjedinjenja Dalmacije s Hrvatskom uz obrazloženje kako su tu ideju prije nekoliko godina podržali unionisti i kako je to bio razlog da i on sada podrži ovaj prijedlog. Citirao je od 6. sjednice Sabora iz 1868. godine govor izvjestitelja adresnog odbora koji je rekao kako je sjedinjenje Hrvatske i Dalmacije pitanje sporazuma koji se ima dogoditi između tih dviju zemalja, a kada se ti odnosi uredi stavit će se na glasovanje na dnevni red Sabora. Naglasio je kako mu je najveći razlog za potpisivanje prijedloga dr. Mankanca bilo sjedinjenje Vojne Krajine s Hrvatskom jer je i Njegovo veličanstvo car i kralj Franjo Josip I. na zatvaranju Ugarskog sabora izjavio u svom govoru kako će se to sjedinjenje uskoro dogoditi. Na kraju govora istaknuo je kako je izvjestitelj majstorski obrazložio sve uzroke zbog kojih Sabor ne može prihvatiti ovaj prijedlog dr. Mankanca, a on je istaknuo ako se može pronaći neka druga forma ili prijedlog bolji od ovoga da će i sa tim biti zadovoljan jer je siguran kako će to biti najljepša jabuka koju će narod dobiti, a

⁷⁹ 117. saborska sjednica od 12. srpnja 1875., u: *Saborski dnevnik Kraljevinah Hrvatske, Slavonije i Dalmacije*, 2005.

⁸⁰ 120. saborska sjednica od 14. srpnja 1875., u: *Isto*, 2047 – 2067.

on iz tog razloga pristaje uz prijedlog odbora petorice.⁸¹ Taj prijedlog je kasnije pao na glasovanju.⁸²

⁸¹ 120. saborska sjednica od 14. srpnja 1875., u: *Isto*, 2052.

⁸² Prilog 5., 120. saborska sjednica od 14. srpnja 1875. u: *Isto*, 2066.

Zaključak

Zagrebački kanonik dr. Stjepan pl. Vučetić bio je važna osoba crkvenog života druge polovice 19. stoljeća što smo zaključili proučavanjem njegovog životopisa kroz literaturu i povijesne izvore. U Zagrebačku nadbiskupiju došao je kao pratnja nadbiskupa Josipa Mihalovića i ostao dijelom njezina klera sve do svoje smrti. O važnosti njegova djelovanja svjedoče nam službe koje je obnašao tijekom svoga života u Zagrebačkoj nadbiskupiji kao i činjenica da je bio imenovan zagrebačkim nadbiskupom koje iz raznih političkih razloga nije nikada bilo potvrđeno od Svete Stolice. Dr. Stjepan pl. Vučetić zadužio je Crkvu u Hrvata i Zagrebačku nadbiskupiju djelovanjem u Hrvatskom saboru u sazivu 1872/75. zalažući se za crkvena prava i zagovarajući interese Crkve osobito u pitanjima školstva i polaganja prava države na crkvenu imovinu.

Hipoteze koje smo postavili u uvodu možemo potvrditi i zaključiti kako dr. Vučetić nije dokaz tvrdnjama da je kao član unionističke stranke bio zagovornik mađarskih interesa, već je kao saborski zastupnik zastupao interese Katoličke Crkve, a posebno kao narodni zastupnik Turopolja zastupao je interese kotara Turopolje gdje je izabran i hrvatske interese unutar Austro Ugarske Monarhije što ćemo potvrditi slijedećim argumentima.

Kao saborski zastupnik Hrvatskog sabora dr. Vučetić pripadao je unionističkoj stranci takozvanim mađaronima koji su sklopili Nagodbu i bili za usko spajanje s Ugarskom nauštrb hrvatskih interesa, a u sazivu Sabora iz 1872/75. narodnjaci koji su branili hrvatske interese, a inače su bili opozicija, sada su uspjeli doći na vlast. Dr. Vučetić se borio za interese svoje stranke ne bojeći se govoriti na saborskim zasjedanjima u obranu interesa stranke bez obzira na nadmoćnu većinu narodnjaka koji su njegove govore i ideje često odbacivali u daljnjim saborskim procedurama. Tijekom saborskih zasjedanja borio se za prava Hrvatskoga naroda unutar Monarhije osobito za ujedinjenje Trojedne Kraljevine, te se zalagao za napredak na područjima školstva, izbornog sustava i organizacije političke uprave.

Na civilnom području zadužio je narod, a osobito Turopolje kao narodni zastupnik turopoljski u sazivu Hrvatskog sabora 1872/75. boreći se za opstojnost i prava Turopolja kako bi ono zadržalo svoju cjelovitost i prava koja je imalo kroz svoju povijest, a osobito pravo izbora saborskog zastupnika. Dr. Stjepan pl. Vučetić kao turopoljski zastupnik u saborskim zasjedanjima ponekad je i pristrano branio prava Turopolja i u napadima protivnika osjećao je osobnu napadnutost kada se govorilo

protivno onome što je on u obranu Turopoljskih interesa znao govoriti čime je opravdao izbor za saborskog zastupnika Turopoljskog kotara. Neki su mu zastupnici iz opozicije čak i predbacili tijekom saborskih zasjedanja kada su željeli odbaciti njegove tvrdnje glede obrane interesa i prava izbora saborskog zastupnika slobodnog kotara Turopolje da je jedino on takav teškog jezika mogao biti izabran za njihovog zastupnika jer su Turopoljci mogli pretpostaviti što će donijeti novi saziv Sabora i da će im jedino rječiti zastupnik moći pomoći ako će htjeti braniti svoje interese od modernizacije i napretka koji je nova vlada željela provesti. Na taj komentar dr. Vučetić je rekao kako je on ponosan što je zastupnik Turopoljski i što ga ima pravo zastupati a to samo potkrepljuje činjenicu da je zaslužno radio na obrani interesa svoga izbornog kotara.

Možda su često njegovi govori tijekom saborskih zasjedanja izgledali nazadni ili kao oni koji samo žele zadržati neku dotadašnju ustaljenu praksu postupanja, ali smo kroz ovaj rad zaključili kako je dr. Vučetić kao legalist spajao pravne aspekte s borbom za ovlasti Crkve i vlastitog izbornog kotara. Prava Hrvatske je ipak branio što je razvidno iz borbe za teritorijalnu cjelovitost, a posebno je dokaz ovoj tvrdnji da je podržao prijedlog Mankanca, zastupnika protivne stranke.

Zagrebački kanonik i narodni zastupnik dr. Stjepan pl. Vučetić zasigurno je u djelovanju Hrvatskog sabora ostao upisan kao onaj koji je želio nacionalnu i državnu cjelovitost Kraljevine Dalmacije, Hrvatske i Slavonije sa svim onim dijelovima koji su povijesno pripadali njenom teritoriju, te njezin napredak u slobodi i samostalnosti unutar Monarhije koji je toliko dugo željela i za čime je kroz čitavu svoju prošlost čeznula.

Popis literature

Objavljeni arhivski izvori:

Saborski dnevnik Kraljevinah Hrvatske, Slavonije i Dalmacije 1872. – 1875.(I-II),
Zagreb 1875., tiskarski zavod „Narodnih Novinah“

Literatura:

Ana BIOČIĆ, Katolički svećenici i liberalizacija školstva u Trojednoj Kraljevini 1874. godine, u: *Časopis za suvremenu povijest*, 50 (2018.) 3, 468 – 450.

Dalibor ČEPULO Izgradnja modernog Hrvatskog sudstva 1848. – 1918., u: *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu*, 56 (2006.) 2-3, 349 – 350.

Dalibor ČEPULO, Izborna reforma u Hrvatskoj 1875 – liberalizam, antidemokratizam i Hrvatska autonomija, u: *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu*, 52 (2002.) 3-4, 675.

Ljudevit IVANČAN, *Podaci o zagrebačkim kanonicima* (tiskopis u Kaptolskom arhivu Zagreb), br. 1116.

Stjepan KOŽUL, Prilog o kanoniku dr. Stjepanu Vučetiću, u: „*TKALČIĆ*“, *Godišnjak društva za povjesnicu Zagrebačke nadbiskupije*, 6 (2002.), 295 – 303.

Zagrebački Katolički list, 22/1871., br. 5, četvrtak 2. veljače 1871.

Internetski izvori:

Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2013. – 2024., <https://www.enciklopedija.hr/clanak/regnikolarna-deputacija> (30.VIII.2024.).